

Religious Property Management of the Nakhon Sawan Provincial Office of Buddhism based on Iddhipadadhamma

Jirat wirojttammaton¹, Phrakrunivitsinkhan² and Phraradrattanavatee³

Received: April 05, 2025

Revised: November 13, 2025

Accepted: December 22, 2025

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the religious property management of the Nakhon Sawan Provincial Office of Buddhism; 2) to analyze the relationship between Iddhipadadhamma and the religious property management of the Nakhon Sawan Provincial Office of Buddhism; and 3) to propose guidelines for the religious property management of the Nakhon Sawan Provincial Office of Buddhism based on Iddhipadadhamma. This was a mixed-methods research. Quantitative research was conducted using a target population of 190 tenants of land, buildings, and abandoned temples in Nakhon Sawan province. Statistical analysis included mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. Qualitative research involved in-depth interviews with 15 key informants. Data were analyzed using descriptive methods. The research findings revealed that 1) the overall management of religious property in relation to the Iddhipadadhamma was at a high level. Considering each aspect, the mean scores, from highest to lowest, were: Chanda (satisfaction) ($\mu = 4.10$, $\sigma = 0.30$), followed by Vimangsa (reasoning and

* This article is derived from the thesis entitled “The Management of Ecclesiastical Properties of the Office of National Buddhism in Nakhon Sawan Province in accordance with the Principles of Iddhipāda.

¹ Nakhonsawan Provincial Office of Buddhism

²⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: jirat.wi23@gmail.com, Tel. 088-5411905

deliberation in management) ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.44$), Viriya (effort) ($\mu = 3.96$, $\sigma = 0.38$), and the aspect with the lowest mean score was Citta (concentration and attentiveness) ($\mu = 3.94$, $\sigma = 0.43$); 2) there was a very high correlation ($r = 0.80$) between the management of religious property and Iddhipadadhamma, statistically significant at the .01 level; 3) a guideline for applying Iddhipadadhamma to the management of religious property at the Nakhon Sawan Provincial Buddhist Office should include personnel restructuring, establish concrete policies, allocate personnel who were willing to perform the duties, ensure the budget being adequately prepared according to the situation, and provide verifiable reporting of results.

Keywords: management, religious property, Iddhipadadhamma,
Provincial Buddhist Office

การบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม

จิรัฏฐ์ วิโรจน์ธรรมธร⁴, พระครูนิวาสินขันธ⁵ และพระราชรัตนเวที⁶
Jirat wirojattammaton, Phrakrunivitsinkhan and Phraradrattanavatee

Received: April 05, 2025

Revised: November 13, 2025

Accepted: December 22, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ 2) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม มีรูปแบบการวิจัยแบบผสานวิธี ดำเนินการโดยการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เข้าที่ดิน อาคาร วัดร้างทั้งหมดในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 190 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูปหรือคน นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารจัดการศาสนสมบัติกับหลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจ) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\mu = 4.10$, $\sigma = 0.30$) รองลงมา ได้แก่ ด้านวิมังสา (การใคร่ครวญหาเหตุผลในการบริหารจัดการ) ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.44$) รองลงมา ได้แก่ ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายาม) ($\mu = 3.96$, $\sigma = 0.38$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านจิตตะ (ความมุ่งมั่นเอาใจใส่) ($\mu = 3.94$, $\sigma = 0.43$) 2) การบริหารจัดการศาสนสมบัติและหลักอิทธิบาทธรรม

*บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาทธรรม

⁴ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ : Nakhonsawan Provincial Office of Buddhism

⁵⁻⁶ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: jirat.wi23@gmail.com, Tel. 088-5411905

มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก ($r = 0.80$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) แนวทางการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรม เพื่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนครสวรรค์ ควรมีการปรับโครงสร้างด้านบุคลากร กำหนดนโยบายให้เป็นรูปธรรม จัดสรรบุคคลที่เต็มใจในการปฏิบัติงาน งบประมาณต้องมีความพร้อมตามสถานการณ์ และต้องมีการรายงานผลให้สามารถตรวจสอบได้

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ศาสนสมบัติ, หลักอิทธิบาทธรรม, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด

บทนำ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์ และรัฐ โดยการทำนุบำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้การอุปถัมภ์ ค้ำครอง และส่งเสริมพัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแล รักษา จัดการศาสนสมบัติ พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งให้การสนับสนุน ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรทางศาสนา โดยมีการแบ่งส่วนราชการออกเป็นราชการบริหารส่วนกลางและราชการบริหารส่วนภูมิภาค ตามกฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2557 หน่วยงานภายในราชการบริหารส่วนกลางแบ่งออกเป็นหน่วยงานหลักทั้งหมด 7 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานเลขาธิการกรม กองพุทธศาสนศึกษา กองพุทธศาสนสถาน กองส่งเสริมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา สำนักงานพุทธมณฑล สำนักงานศาสนสมบัติ และสำนักงานเลขาธิการ มหาเถรสมาคม ราชการบริหารส่วนภูมิภาค (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557) ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ทุกจังหวัดทั้งหมด 76 จังหวัด

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ ในการศึกษา วิเคราะห์ และรายงานข้อมูลสารสนเทศด้านพระพุทธศาสนา เพื่อกำหนดนโยบายในระดับจังหวัด รวมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไข ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย แผนงาน และโครงการของหน่วยงานในความดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด รวมทั้งรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ ส่งเสริม ดูแล รักษา และทำนุบำรุงศาสนสถาน และศาสนวัตถุ ทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งดูแล รักษา และจัดการวัดร้าง และศาสนสมบัติกลาง ในจังหวัด (ราชกิจจานุเบกษา, 2557) ตามมติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 1/2559 สำนักงานเลขาธิการ มหาเถรสมาคม มติที่ 1 เรื่อง แนวปฏิบัติการเช่าที่ดินศาสนสมบัติกลางและวัดร้าง การจัดประโยชน์ ในที่ดินอาคารศาสนสมบัติกลางและวัดร้างมีปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน ไม่เฉพาะแต่ปัญหา การออกเอกสารสิทธิแต่รวมถึงปัญหาจากการที่ ผู้ขอเช่าไม่มาจัดทำสัญญาเช่า หรือไม่ดำเนินการ ปรับปรุงที่ดินตามสัญญาเช่าหรือไม่ใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์การเช่า และรวมทั้งมีการบุกรุก

พื้นที่โดยเฉพาะในส่วนภูมิภาค (กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562) ตลอดจนผู้เช่าพื้นที่ วัดร้างไม่ชำระค่าเช่าตามสัญญา หรือชำระค่าเช่าล่าช้า เนื่องจากผู้เช่าบางราย ไม่รู้กำหนดจ่ายค่าเช่า (บุญเชิด กิตติธรากร, 2559) ซึ่งบริบทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นครสวรรค์ ในด้านศาสนสมบัติ มีหน้าที่ในการบริหาร จัดการ ดูแล และรักษาวัดร้างและศาสน สมบัติกลางภายในเขตจังหวัดนครสวรรค์ ทั้งในเรื่องการขอเช่า เลิกเช่า ขอโอนสิทธิการเช่า ขอเช่า สืบแทน เปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์การเช่า หรือขอใช้สิทธิประโยชน์อื่นใดในที่ดินและอาคารของวัด ร้างและศาสนสมบัติกลาง ขออนุญาต ปลุก สร้าง ต่อเติม และดัดแปลงอาคารที่ตั้งอยู่ในที่ดินของวัด ร้างและศาสนสมบัติกลาง จัดทำทะเบียนต่าง ๆ จัดประโยชน์ที่ดินวัดร้าง รวมถึงการดำเนินการ จัดเก็บรายได้พร้อมจัดทำรายงานการจัดเก็บรายได้และการรักษาผลประโยชน์ของศาสนสมบัติ ตามที่ได้รับมอบหมาย และรายงานผลการดำเนินงานให้แก่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทราบ ทั้งนี้ จังหวัดนครสวรรค์ มีวัดร้างที่ขึ้นทะเบียนจำนวน 21 วัด ดำเนินการจัดประโยชน์แล้ว จำนวน 5 วัด ได้แก่ วัดสี่เขา (ร้าง) อำเภอเมืองนครสวรรค์ วัดปลาแห้ง (ร้าง) อำเภอเมืองนครสวรรค์ วัดเยื้อง (ร้าง) อำเภอเมืองนครสวรรค์ วัดนอก (ร้าง) อำเภอไพศาลี และ วัดสระทะเล (ร้าง) อำเภอไพศาลี มีจำนวนผู้เช่าที่ดินหรืออาคาร 190 ราย และอยู่ระหว่างดำเนินการยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุ จำพรรษาอยู่ จำนวน 2 วัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์, 2564)

การบริหารจัดการศาสนสมบัติเป็นกระบวนการบริหารที่มีลักษณะเป็นการเฉพาะ ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญของผู้บริหารในการบริหารจัดการองค์กรเพื่อให้กระบวนการทำงาน ต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยการบริหารเป็นวิธีการ ทำให้งานสำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (Getting things done through other people) และหน้าที่ของ ผู้บริหารเป็นกรอบในการพิจารณาของผู้บริหารให้สำเร็จ มี 5 ประการ ตามคำย่อภาษาอังกฤษ คือ “POSDC” ดังนี้ 1) P คือ planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทาง การดำเนินงานเพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเพื่อกำหนด ทิศทางขององค์กร 2) O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้าง ความสัมพันธ์ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร มีการแบ่งงานกันทำและการกระจาย อำนาจ 3) S คือ Staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะสมกับงาน 4) D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผน ผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ 5) C คือ controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายใน องค์กร (สมานชัย กิจวิจารณ์, 2563)

จากปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ทำให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ จำเป็นต้องมีความพร้อมและมีความเชี่ยวชาญในหลากหลายด้าน เพื่อจะดูแล รักษา รวมถึงพัฒนา

การดำเนินงานด้านศาสนสมบัติให้เกิดประสิทธิภาพ รักษาไว้ซึ่งสมบัติของพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน ซึ่งความสำคัญของการดำเนินงานด้านศาสนสมบัติอยู่ที่ ผู้บริหาร ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ เพราะเป็นกำลังหลักในการทำงานร่วมกันกับชุมชน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ บุคลากรดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินงาน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในแง่ความผิดพลาดต่าง ๆ ดังนั้น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จึงมีส่วนสำคัญต่อการดำเนินงานของบุคลากร เพราะจะทำให้การดูแล รักษา การจัดการศาสนสมบัติ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นและยั่งยืน หลักอิทธิบาทธรรมเป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในสูตรต้นตปิฎก ประกอบด้วยหลักธรรม 4 ประการ คือ 1) ฉันทะ (ความพึงพอใจ) 2) วิริยะ (ความเพียรพยายาม) 3) จิตตะ (ความมุ่งมั่นเอาใจใส่) 4) วิมังสา (การใคร่ครวญหาเหตุผล) จึงเป็นหลักธรรมอย่างหนึ่งที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์กับการบริหารจัดการ ศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อก่อให้เกิดการดูแล รักษา และจัดการศาสนสมบัติให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นและยั่งยืน

ดังนั้น การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาทธรรม” จึงเป็นการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ และศึกษาความสัมพันธ์ของหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งจะช่วยให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์เกิดแนวทางการดำเนินงานด้านศาสนสมบัติภายใต้หลักเกณฑ์และนโยบายของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักอิทธิบาทธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร จำนวน 190 คน ได้แก่ ผู้เข้าที่ดิน อาคาร ของวัดร้างทั้งหมดในจังหวัดนครสวรรค์ โดยการใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ประเภทของผู้เข้า อายุ เพศ ระดับการศึกษา

อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อปี ตอนที่ 2 การบริหารจัดการศาสนสมบัติตามหลักอิทธิบาทธรรม ได้แก่ 1) ฉันทะ (ความพึงพอใจ) 2) วิริยะ (ความเพียรพยายาม) 3) จิตตะ (ความมุ่งมั่นเอาใจใส่) และ 4) วิมังสา (การใคร่ครวญหาเหตุผล) ตอนที่ 3 การบริหารจัดการศาสนสมบัติตามหลัก POSDC ได้แก่ 1) การวางแผน (Plan) 2) การจัดการองค์กร (Organizing) 3) การจัดบุคลากร (Staffing) 4) การอำนวยการ (Directing) และ 5) การควบคุม (Controlling) ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นจากการศึกษาเอกสาร หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1 เครื่องมือมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.973 และนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวต่อตัว (face-to-face In-depth Interview) กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 15 รูป หรือ คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposeful Selection) จุดมุ่งหมายหลักของการเลือกมีลักษณะเป็น “Information-rich case” คือให้ข้อมูลสำคัญได้ในระดับที่ลึกมาก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษามากที่สุด ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการศาสนสมบัติ กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้เข้าข้าราชการ และนักวิชาการศาสนา ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นคำถามลักษณะที่ผู้ให้การสัมภาษณ์มีอิสระในการตอบคำถาม (free-form answer) ตามความคิดเห็นและความรู้สึกของตนเอง โดยการติดต่อประสานกับผู้ให้การสัมภาษณ์เพื่อจัดส่งแบบสัมภาษณ์ พร้อมนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ที่จะดำเนินการสัมภาษณ์ และขออนุญาตบันทึกเสียง แล้วนำมาถอดเทป พร้อมกับพิมพ์เป็นเอกสาร และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ (interpretation)

สรุปผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นครสวรรค์

1.1 การบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.99$, $\sigma = 0.30$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจ) ($\mu = 4.10$, $\sigma = 0.30$) รองลงมา ได้แก่ ด้านวิมังสา (การใคร่ครวญหาเหตุผล ในการบริหารจัดการ) ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.44$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านจิตตะ (ความมุ่งมั่นเอาใจใส่) ($\mu = 3.94$, $\sigma = 0.43$) เมื่อแยกในแต่ละด้าน พบว่า

1) ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจ) ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.10$, $\sigma = 0.30$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ได้แก่ 4 ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอเป็นประจำ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ($\mu = 4.24$, $\sigma = 0.53$) รองลงมา ได้แก่ 1 มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ($\mu = 4.23$, $\sigma = 0.59$) ส่วนข้อที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ 3 ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ และตรงไปตรงมา ($\mu = 3.93$, $\sigma = 0.76$)

2) ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายาม) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.96$, $\sigma = 0.38$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ได้แก่ 7 ความพร้อมที่จะให้ความรู้ คำแนะนำ และช่วยเหลือผู้เช่าอย่างเต็มที่ ($\mu = 4.13$, $\sigma = 0.85$) รองลงมา ได้แก่ 5 รับฟังปัญหาในการปฏิบัติงานอย่างจริงจังพร้อมทั้งทำการแก้ไขให้ถูกต้อง ($\mu = 4.02$, $\sigma = 0.79$) และข้อที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ 4 มีความอดทน อดกลั้น เพื่อเอาชนะความยากลำบากในการบริหารจัดการงานให้เสร็จสมบูรณ์ตามที่ได้กำหนดไว้ ($\mu = 3.87$, $\sigma = 0.81$)

3) ด้านจิตตะ (ความมุ่งมั่นเอาใจใส่) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.94$, $\sigma = 0.43$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ได้แก่ 5 หมั่นตรวจสอบข้อบกพร่องของเจ้าหน้าที่ เพื่อพัฒนาการทำงานในคราวต่อไป ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.84$) รองลงมาได้แก่ 1 การปฏิบัติงานมีความตรงต่อเวลา ($\mu = 3.96$, $\sigma = 0.85$) และข้อที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ 6 มีความมุ่งมั่น เอาใจใส่ในการคิดค้นวิธีการทำงานที่เหมาะสมเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เช่า ($\mu = 3.92$, $\sigma = 0.82$)

4) ด้านวิมังสา (การใคร่ครวญหาเหตุผลในการบริหารจัดการ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.44$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ได้แก่ 6 มีช่องทางในการแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว ($\mu = 4.04$, $\sigma = 0.82$) รองลงมาได้แก่ 5 มีการคิดค้นแนวทางการปรับปรุงงาน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผลอย่างเหมาะสม ($\mu = 4.02$, $\sigma = 0.86$) และข้อที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ 4 ได้ไตร่ตรองและตรวจสอบข้อบกพร่องของการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา ($\mu = 3.91$, $\sigma = 0.85$)

1.2 จากการศึกษาการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาทธรรม ตามหลัก POSDC โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.44$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการควบคุม ($\mu = 4.17$, $\sigma = 0.44$) รองลงมาได้แก่ ด้านการอำนวยความสะดวก ($\mu = 4.03$, $\sigma = 0.47$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการจัดบุคลากร ($\mu = 3.95$, $\sigma = 0.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้

1) ด้านการวางแผน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.99$, $\sigma = 0.45$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ 7 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์มีการจัดทำเอกสาร คู่มือ แผ่นพับ เพื่อให้ผู้เข้าสามารถเข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ($\mu = 4.07$, $\sigma = 0.82$) รองลงมา ได้แก่ 4 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์มีความเข้าใจสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ว่าสิ่งใดเป็นปัญหาที่จะต้องนำมาแก้ไข เป็นอันดับแรก ($\mu = 4.03$, $\sigma = 0.84$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ 3 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์มีการวางแผนโดยมีการกระจายงานและมอบหมายหน้าที่อย่างเสมอภาคและเหมาะสมกับบุคคล ($\mu = 3.86$, $\sigma = 0.84$)

2) ด้านการจัดการองค์กร (Organizing) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.43$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ 6 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์มีการประชาสัมพันธ์ในการดำเนินการต่าง ๆ ให้ผู้เข้าทราบ ($\mu = 4.02$, $\sigma = 0.81$) รองลงมา ได้แก่ 8 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ มีการกำหนดขอบเขตและพื้นที่รับผิดชอบที่ชัดเจน รวมถึงเป็นการบ่งชี้เพื่อสร้างความสะดวกให้เกิดขึ้นในการเข้าถึงสถานที่ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ($\mu = 4.01$, $\sigma = 0.82$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ 4 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์มีการมอบหมายจัดแบ่งหน้าที่ โดยจัดให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ($\mu = 3.95$, $\sigma = 0.81$)

3) ด้านการจัดบุคลากร (Staffing) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.95$, $\sigma = 0.44$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ 8 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์มีการเสริมสร้างและดำรงไว้ซึ่งสัมพันธภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่และผู้เข้า ($\mu = 4.05$, $\sigma = 0.82$) รองลงมา ได้แก่ 3 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์มีการแบ่งภาระหน้าที่กันอย่างชัดเจน และเป็นไปตามความสามารถของแต่ละบุคคล ($\mu = 4.01$, $\sigma = 0.80$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ 6 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์มีการพัฒนาศักยภาพ ความรู้ ทักษะ และแนวทางปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ ($\mu = 3.83$, $\sigma = 0.81$)

4) ด้านการจัดบุคลากร (Staffing) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.03$, $\sigma = 0.47$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ 3 ผู้บริหารรู้แบบแผนการทำงานเป็นขั้นแรก มีขั้นตอนต่อเนื่องให้ชัดเจน และสามารถแก้ไขปัญหเฉพาะหน้าได้ดี ($\mu = 4.11$, $\sigma = 0.79$) และ 4 เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ ความสามารถในการทำงานที่มีทักษะในการวิเคราะห์งานมีการวางแผนในการทำงานอย่างเป็นขั้นตอนสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\mu = 4.11$,

$\sigma = 0.82$) รองลงมา ได้แก่ 6 ผู้บริหารมีกระบวนการสั่งการในการดำเนินงานเกี่ยวกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติตามลำดับขั้นตอนอย่างมีประสิทธิภาพ ($\mu = 4.06$, $\sigma = 0.84$) และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ 5 ผู้บริหารยอมรับฟังความเห็นที่แตกต่าง เพื่อให้งานประสบผลสำเร็จ ($\mu = 3.93$, $\sigma = 0.82$)

5) ด้านการควบคุม (Controlling) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.17$ $\sigma = 0.44$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่อยู่ในค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ 8 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์มีคู่มือการดำเนินโครงการมีระเบียบ ข้อปฏิบัติ เพื่อให้เป็นการควบคุมไปในตัว ($\mu = 4.48$, $\sigma = 0.64$) รองลงมา ได้แก่ 5 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์มีการติดตามผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อย่างต่อเนื่อง ($\mu = 4.24$, $\sigma = 0.82$) และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แก่ 2 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์มีรูปแบบการประสานงานที่ไม่ซับซ้อนเกินไป และมีความยืดหยุ่นสูง ($\mu = 3.95$, $\sigma = 0.86$)

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า หลักอิทธิบาทธรรม มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ ตามหลัก POSDC โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($r=0.80$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่าด้านวิมังสา (การใคร่ครวญหาเหตุผลในการบริหารจัดการ) กับ ด้านการจัดบุคลากร (Staffing) มีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.63$) รองลงมา คือ ด้านจิตตะ (ความมุ่งมั่นเอาใจใส่) กับ ด้านการควบคุม (Controlling) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.62$) และค่าน้อยที่สุดคือ ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจ) กับ ด้านการควบคุม (Controlling) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.43$)

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอิทธิบาทธรรม กับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลัก POSDC

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติ ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์						
	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Yรวม
x 1	0.39**	0.35**	0.41**	0.38**	0.43**	0.49**
x 2	0.47**	0.44**	0.40**	0.47**	0.48**	0.56**
x 3	0.45**	0.50**	0.50**	0.58**	0.62**	0.66**
x 4	0.56**	0.59**	0.63**	0.62**	0.60**	0.74**
x รวม	0.61**	0.61**	0.63**	0.68**	0.70**	0.80**
ผลรวมทั้งหมด		Pearson correlation (r) = 0.80**, Sig. = 0.00				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง หลักอิทธิบาทธรรม มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์

ค่าความสัมพันธ์ระหว่างหลักอิทธิบาทธรรม มี ความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์	ค่าความสัมพันธ์		
	Pearson Correlation (r)	Sig.	ระดับความสัมพันธ์
หลักอิทธิบาทธรรม	0.80**	0.00	มีความสัมพันธ์เชิง บวกในระดับสูงมาก

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. แนวทางการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า 1) องค์กรมีการปรับโครงสร้างด้านบุคลากร วิริยะ (ความเพียรพยายาม), จิตตะ (ความมุ่งมั่นเอาใจใส่), วิมังสา (การใคร่ครวหาเหตุผลในการบริหารจัดการ) 2) กำหนดนโยบายการดูแล รักษา ศาสนสมบัติอย่างชัดเจนให้เป็นรูปธรรม จิตตะ (ความมุ่งมั่นเอาใจใส่), วิมังสา (การใคร่ครวหาเหตุผลในการบริหารจัดการ) 3) จัดสรรบุคลากรที่มีความรักในการปฏิบัติงานด้านศาสนสมบัติ (ฉันทะ (ความพอใจ), วิริยะ (ความเพียรพยายาม), จิตตะ (ความมุ่งมั่นเอาใจใส่) 4) เตรียมความพร้อมด้านงบประมาณ ในการดูแลรักษาศาสนสมบัติ โดยจัดสรรให้สอดคล้องกับสภาพขององค์กรและชุมชนพร้อมปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ วิริยะ

(ความเพียรพยายาม), จิตตะ (ความมุ่งมั่นเอาใจใส่), วิมังสา (การใคร่ครวหาเหตุผลในการบริหารจัดการ)
 5) ต้องรายงานผลการดำเนินงานด้านการจัดเก็บรายได้ให้ชุมชนสามารถตรวจสอบได้ จิตตะ (ความมุ่งมั่นเอาใจใส่), วิมังสา (การใคร่ครวหาเหตุผลในการบริหารจัดการ)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาทธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจ) รองลงมา ได้แก่ ด้านวิมังสา (การใคร่ครวหาเหตุผลในการบริหารจัดการ) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านจิตตะ (ความมุ่งมั่นเอาใจใส่) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบรรจง ตีสโร (ศรีสุข) (2560) พบว่า การมอบหมายงานให้กับผู้ปฏิบัติงานจะต้องเกิดความพึงพอใจของงานกับผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายนั้นด้วย เพื่อเป็นการสร้างความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายซึ่งทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางแผนงานไว้ ซึ่งเมื่อผู้ปฏิบัติงานเกิดความรักและมีความต่อชอบงานที่ได้รับมอบหมายจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและได้ผลสำเร็จของงานที่มีประสิทธิภาพเมื่อแยกในแต่ละด้าน พบว่า ด้านฉันทะ (ความพึงพอใจ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์พงษ์ธร ปภังกร (2564) พบว่า หลักอิทธิบาทธรรม มีความหมายกับกลุ่มผู้นำหรือบุคลากรเฉพาะทาง กระบวนการประยุกต์หลักธรรมเพื่อใช้ในองค์กรโดยมอบหมายและแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของบุคลากรย่อมนำไปสู่ความพอใจในงานพากเพียรพยายามทำงานที่ตนปฏิบัติหรือได้รับมอบหมายจนสำเร็จในที่สุด ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายาม) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาปรีชา เขมนนโท (เหล่าทวีคุณ) (2561) พบว่า ผู้ปฏิบัติงานประพฤติตนเหมาะสมกับสถานภาพอยู่ในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มีความตระหนักในจารีต ประเพณี และวัฒนธรรมเป็นอย่างดีผู้บริหารและบุคลากรมีความขยัน ซื่อสัตย์มีน้ำใจ ตรงต่อเวลา ยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรมที่ตนปฏิบัติให้ช่วยเหลือท่วงเทเวลาและความสามารถในการปฏิบัติงานให้สำเร็จแม้จะเป็นงานที่ตนเองไม่ถนัดบุคลากร มีความพยายาม มานะบากบั่นไม่เกียจคร้านในการปฏิบัติงานโดยยึดหลักความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง ด้านจิตตะ (ความมุ่งมั่นเอาใจใส่) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธีร วัต จรณธมโม (คณิงทรัพย์) (2560) พบว่า การบริหารจัดการ อบต. อำเภอวัดโบสถ์จังหวัดพิษณุโลก ได้นำหลักอิทธิบาทธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ อบต. อำเภอวัดโบสถ์จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีความเพียร คือ ขยันตั้งใจทำสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน ไม่ท้อถอย ด้านวิมังสา (การใคร่ครวหาเหตุผลในการบริหารจัดการ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

พระมหาวิวัฒน์ วิวฒนเมธี (จันทร์เต็ม) (2561) พบว่า การบริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ควรมีการคิดวิเคราะห์กำหนดนโยบายและแผนงานในการบริหารจัดการงานวิชาการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการเรียนการสอน โดยได้นำหลักอิทธิบาทธรรมมาใช้ในการบริหาร

2. การศึกษาความสัมพันธ์ของหลักอิทธิบาทธรรมกับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า หลักอิทธิบาทธรรม มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ ตามหลัก POSDC โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าความสัมพันธ์ในทางบวก มีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกันเป็นคู่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาปรีชา เขมนนโท (เหล่าทวีคุณ) (2561) พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามหลักการบริหาร ผลเป็นความสัมพันธ์มีลักษณะคล้อยตามกันเป็นคู่ เป็นความคิดเห็นที่สอดคล้องกันมาก

3. แนวทางและข้อเสนอแนะการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์

1) ด้านการวางแผน (Planning) มีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายหรือขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นแนวทางในการรักษา ดูแลศาสนสมบัติ โดยแผนงานจะต้องมีความยืดหยุ่นเพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนได้เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป อิทธิบาทธรรมเป็นหลักธรรมของความสำเร็จ โดยเริ่มจากให้ผู้บริหารองค์กรมีความรักในองค์กรอย่างแท้จริงซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบรรจง ติสรโณ (ศรีสุข) (2560) พบว่า ครูผู้สอนสอดคล้องกับหลักอิทธิบาทธรรมในการสอนนักเรียนและนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมตาม เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนได้

2) ด้านการจัดการองค์กร (Organizing) เป็นการปรับปรุงโครงสร้างของการบริหารองค์กรให้สอดคล้องกับสภาพขององค์กรในปัจจุบันมอบอำนาจอิสระแก่ผู้อำนวยการกลุ่มในการบริหารจัดการผู้ใต้บังคับบัญชาอีกชั้นโดยอยู่ภายใต้นโยบายและเป้าหมายเดียวกัน เพื่อให้การดำเนินงานต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จอย่างรวดเร็วซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มยุรี วรรณสกุลเจริญ และชาญณรงค์ รัตนพนากุล (2563) พบว่า ความสำเร็จขององค์การขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลขององค์การผู้นำที่มีลักษณะของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะสามารถรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ขององค์การ และก่อให้เกิดประสิทธิผลเป็นอย่างดีแก่องค์การ

3) ด้านการจัดบุคลากร (Staffing) ผู้บริหารองค์กรต้องมอบหมายงานให้บุคลากรที่มีความรักในงานศาสนสมบัติ การส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความเชี่ยวชาญ

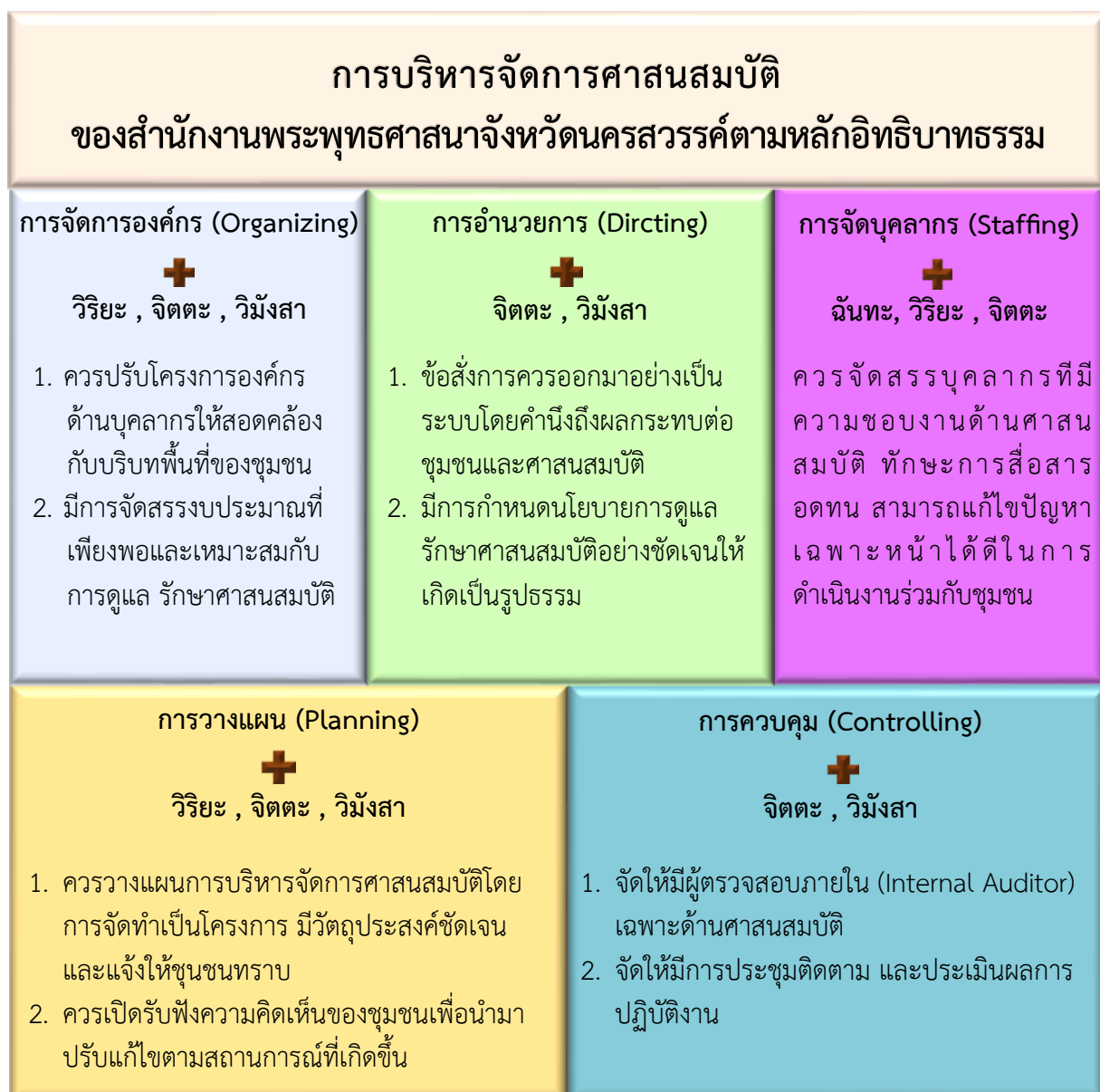
ในการดูแล รักษา จัดการศาสนสมบัติ พัฒนาให้บุคลากรดำเนินการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดสรรบุคลากรเข้าปฏิบัติงานศาสนสมบัติต้องถูกคน ถูกที่และถูกเวลาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิพนธ์ โอภาษี (2557) การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.43

4) ด้านการอำนวยความสะดวก (Dircting) ผู้บริหารองค์กรจักต้องเข้าใจบริบทของชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้ข้อสั่งการที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน เนื่องจากการจัดประโยชน์ให้มีการเช่าที่ดินศาสนสมบัติ โดยมีการแบ่งเขตการจัดให้เช่าที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพล อาริยะชาติกุล (2554) พบว่า กิจกรรมที่ประชาชนมีส่วนร่วมด้วย การปล่อยเช่าเพื่อสร้างโรงเรียน ปล่อยเช่าให้กับหน่วยงานราชการ เพื่อเป็นประโยชน์กับชุมชน แนวทางการบริหารจัดการพื้นที่วัดที่ดีจะสอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่วัดที่มีการจัดพื้นที่

5) ด้านการควบคุม (Controlling) เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการปฏิบัติงานโดยให้ผู้ปฏิบัติรายงานผลการดำเนินงานตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ทั้งในด้านบุคลากร งบประมาณ ซึ่งต้องสามารถตรวจสอบได้ การบริหารจัดการศาสนสมบัติจำเป็นต้องมีการจัดทำทะเบียนเพื่อควบคุมการจัดการด้านงานจัดประโยชน์ และงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุนันท์ สุนนโท (2557) พบว่า รูปแบบการควบคุมศาสนสมบัติวัด เน้นการควบคุมตรวจสอบโดยปรับเปลี่ยนไปตามความสำคัญของปัจจัย

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาทธรรม” มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยการบริหารจัดการศาสนสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ตามหลักอิทธิบาทธรรม ตามหลัก POSDC ดังนี้

ด้านการจัดการองค์กร (Organizing) + วิริยะ (ความเพียรพยายาม) + จิตตะ (ความมุ่งมั่นเอาใจใส่) + วิมังสา (การใคร่ครวญหาเหตุผลในการบริหารจัดการ) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ต้องมีการปรับโครงสร้างองค์กรด้านบุคลากรให้มีความสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ของชุมชน แต่งตั้งคณะทำงานที่มีความทุ่มเท แรงกาย และแรงใจในการดูแลรักษาศาสนสมบัติ จัดสรรงบประมาณให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ของศาสนสมบัตินั้น ๆ

ด้านการอำนวยการ (Directing) + จิตตะ (ความมุ่งมั่นเอาใจใส่) + วิมังสา (การใคร่ครวญหาเหตุผลในการบริหารจัดการ) สำนักงานพระพุทธศาสนากำหนดนโยบายการดูแล รักษา ศาสนสมบัติอย่างชัดเจนให้เป็นรูปธรรม โดยมีข้อสั่งการที่เป็นระบบโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อชุมชน และศาสนสมบัติ

ด้านการจัดบุคลากร (Staffing) + ฉันทะ (ความพอใจ) + วิริยะ (ความเพียรพยายาม) + จิตตะ (ความมุ่งมั่นเอาใจใส่) สำนักงานพระพุทธศาสนาต้องจัดสรรบุคลากรที่มีความรักในการปฏิบัติงานด้านศาสนสมบัติ เพื่อประสานงานกับชุมชน รวมถึงให้ความรู้และทำความเข้าใจกับประชาชนในพื้นที่ให้ร่วมกันดูแล รักษา และจัดการศาสนสมบัติให้มีความมั่นคงและเจริญรุ่งเรือง ซึ่งต้องอาศัยความอดทน ทุ่มเทแรงกาย แรงใจของผู้ปฏิบัติงานและชุมชน

ด้านการวางแผน (Planning) + วิริยะ (ความเพียรพยายาม) + จิตตะ (ความมุ่งมั่นเอาใจใส่) + วิมังสา (การใคร่ครวญหาเหตุผลในการบริหารจัดการ) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ ต้องดำเนินการเตรียมความพร้อมด้านงบประมาณ ในการดูแล รักษา ศาสนสมบัติ โดยจัดสรรให้สอดคล้องกับสภาพขององค์กรและชุมชน และวางแผนงานให้มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์

ด้านการควบคุม (Controlling) + จิตตะ (ความมุ่งมั่นเอาใจใส่) + วิมังสา (การใคร่ครวญหาเหตุผลในการบริหารจัดการ) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ จะต้องจัดทำทะเบียนผู้เช่าแยกตามพื้นที่ วัตถุประสงค์พร้อมรายงานผลการดำเนินงานด้านการจัดเก็บรายได้ ให้ชุมชนสามารถตรวจสอบได้ เพื่อให้เกิดการติดตามการค้างชำระของผู้เช่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรปรับโครงสร้างของบุคลากร แบบแผนการปฏิบัติงานให้ ระยะเวลา และงบประมาณให้มีความสอดคล้องกับการบริหารจัดการ

ศาสนสมบัติในพื้นที่ของชุมชนแต่ละชุมชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารจัดการศาสนสมบัติ

2) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรส่งเสริมให้บุคลากรมีการเรียนรู้จากประสบการณ์ทำงานของผู้อาวุโสกว่าเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ทักษะการทำงานใหม่ๆ และเพิ่มเติมความรู้โดยการจัดอบรมให้กับบุคลากรเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการศาสนสมบัติให้ดียิ่งขึ้น

3) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรมีการปรับแผนกลยุทธ์สำหรับการบริหารจัดการศาสนสมบัติให้มีความสอดคล้องกับชุมชนในพื้นที่ที่ศาสนสมบัตินั้นตั้งอยู่ และปรับปรุงระเบียบ กฎหมาย แนวทางการปฏิบัติให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์ ควรจัดสรรอุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านศาสนสมบัติมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น

2) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ควรจัดให้บุคลากรมีการศึกษา เรียนรู้เกี่ยวกับหลักอิทธิบาทธรรมในทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงแล้วนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรในงานด้านศาสนสมบัติ

3) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ควรนำผลวิจัยในครั้งนี้ โดยการนำหลักอิทธิบาทธรรมไปประยุกต์ใช้กับปฏิบัติงานการบริหารจัดการศาสนสมบัติ เพื่อการดูแล รักษาศาสนสมบัติและให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2562). คู่มือการดูแลและจัดการศาสนสมบัติ พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- นิพนธ์ โอภาษี. (2557). การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญเชิด กิตติธรรมากร. (2559). ผอ.พศ.สน พศจ.เพชรบุรี ปิ้งระบบไอที จัดเก็บข้อมูลผู้เช่า ค่าเช่า สัญญาเช่าที่วัด. เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/education/news_282307

- พระธีรวัตร จรณธมโม (คณิงทรัพย์). (2560). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคคาลกรเพื่อการ
บริหารจัดการ อบต. อำเภอวัดโบสถ์จังหวัดพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรราช
วิทยาลัย.
- พระมหาบรรจง ตีสโรน (ศรีสุข). (2560). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม ในการจัดการเรียน
การสอนของโรงเรียนปริยัติคุณรสวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์.
(วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาปรีชา เขมนนโท (เหล่าทวิคุณ). (2561). การประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรมเพื่อการบริหาร
จัดการสำนักปฏิบัติธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎี
บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรราช
วิทยาลัย.
- พระมหาวิวัฒน์ วิวฒนเมธี (จันทร์เต็ม). (2561). การบริหารตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษา
ชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2.
(วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย
: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุนันท์ สุนนโท. (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิง
พุทธ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรราชวิทยาลัย.
- พระสมุห์พงศธร ปภังกร. (2564). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุด
จับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรราชวิทยาลัย.
- พล อาริยะชาติกุล. (2554). การบริหารจัดการพื้นที่วัดเพื่อปล่อยเช่า. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต (นวัตกรรมการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์) สาขาวิชานวัตกรรมการพัฒนา
อสังหาริมทรัพย์). คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง :
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- มยุรี วรรณสกุลเจริญ และชาญณรงค์ รัตนพนากุล. (2563). ประสิทธิผลขององค์การ. วารสารศิลป
การจัดการ, 4(1), 193-204.
- สมานชัย กิจวิจารณ์. (2563). การบริหารงานตามแผนยุทธศาสตร์. Journal of Roi Kaensarn
Academi, 5(1), 51-63

- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์. (2564). *การจัดประโยชน์ในที่ดินศาสนสมบัติกลาง และที่ดินวัดร้าง, คำขอรับงบประมาณรายรับศาสนสมบัติกลางประจำปี 2564.* สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครสวรรค์. (อัดสำเนา)
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). *กฎกระทรวงการแบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2557.* ราชกิจจานุเบกษา, 131 (ตอนที่ 81 ก), 9.